

עד שתקבענה ג' פעמים, ואינה מטהרת מן חוסת הקבוע עד שתעקר ממנה ג' פעמים⁽¹³⁴⁾.

גמרא:

איתמר: ראתה יום חמשה עשר לחודש זה, א-טו ויום ט"ז לחודש זה, הבא אחריו, ויום שבעה עשר לחודש זה שלאחריו⁽¹³⁵⁾.

שינתה פעמיים ליום כ', שגם הראיה הבאה היתה רק אחרי כ' יום ולא ביום הקבוע לוסתה, שהוא ביום הט"ו, זה וזה אסורין, שעדיין חוששת בפעם הבאה לשני הימים.

שינתה ג' פעמים ליום כ' — הותר יום ט"ו. וקבעה לה וסת חדשה ליום כ', ואסורה ביום זה בכל הפעמים הבאות עד שתעקרנו בג' פעמים.

וזאת, משום — שאין האשה קובעת לה וסת

הוסתות. התוס' [ד"ה איתמר] הראב"ד [בעלי הנפש, וסתות ג ב] והרשב"א [בחידושים, ובתורת הבית ז ג] מבארים שג' החודשים שבהם ראתה היו בחלקם חודשים חסרים ובחלקם מלאים, כדרך רוב חודשי השנה שהאחד מלא ושלאחריו חסר. ולדבריהם, אין מספר הימים שביין הראיות שווה, שהרי בין הראיות הראשונות המתינה ל"ב יום, ובין הראיות האחרונות היה ההפרש רק ל"א יום.

ולמדו מכאן הראשונים הללו, שמלבד דין 'וסת הפלגה' שיש לרואה דם בהפרש ימים זהה בין הראיות, יש גם וסת לימי החודש, שהרואה ג' פעמים באותו התאריך בחודש, קבעה וסת לתאריך זה, אף על פי שמספר הימים שביין הראיות הוא שונה. ולפירושם, חידשה סוגייתנו שיש גם וסת לימי החודש בדילוג, כלומר, שמאחרת בכל ראייה יום אחד בתאריך בחודש.

אולם הרמב"ן כתב על פירוש זה: "פליאה דעת ממני, נשגבה, לא אוכל לה" [תהילים קלט ו], וכי הוסת מזל יום גורם שיהא תלוי ביום החודש? ואיך יתכן שיקבע הוסת על פי החלטת ב"ד אם יהא החודש מלא או חסר. וסובר הרמב"ן שהוסת הוא רק להפסקות שוות בין הראיות, ואין וסת החודש כלל. ולדבריו, עוסקת סוגייתנו בג' חודשים שכולם מלאים או חסרים, וההפלגה בין הראיות שווה היא לל"א או ל"ב ימים.

שמעוברת שראתה חוששת לראיתה כדין וסת שאין קבוע, אף על פי שאינה קובעת וסת, מבואר שחששו למקרה שיחזור וישנה, ולכן אסרו גם במקרה שידוע מלכתחילה שלא יקבע הוסת. וכצד הזה יש להוכיח גם מהראב"ד [בעלי הנפש, תיקון וסתות א] שכתב, אשה שראתה בימי זיבה, חוששת לראיתה כדין וסת שאין קבוע, ואף על פי שבראייה בימי זיבה אין קובעים וסת [כדלעיל ל ט א].

134. בפשטות נראה שעקירת הוסת היא בכך שלא ראתה ג' פעמים בט"ו, וראית כ' ג' פעמים היא רק לצורך קביעת וסת חדשה ואינה נצרכת לעקירה. אולם בטור ובשו"ע [קפט טו] מבואר שאף על פי שלאחר שלא ראתה ג' פעמים אינה חוששת לוסת, מכל מקום, אם תחזור ותראה אפילו פעם אחת ביום הוסת, חוזר הוסת למקומו. ודווקא אם קבעה וסת אחר נעקר בזה הוסת הראשון לגמרי ואינו חוזר יותר אלא אם תקבענו מחדש בג' פעמים. וראה בסדרי טהרה [שם ט] שדייק מהרמב"ן [הלכות נדה ו] שחולק, וסובר שהושלמה העקירה גם כשלא קבעה וסת אחר.

135. נחלקו הראשונים בביאור דברי הגמרא, וממחלוקת זו יש השלכות רבות לעיקר דיני

רב אמר: קבעה לה וסת — לדלוג יום אחד בחודש, ואסורה בחודש הרביעי ביום ה"ח, ובחודש החמישי ביום ה"ט. וכן הלאה (136).

ושמואל אמר: לא קבעה וסת עד שתשלש בדילוג, שתדלג עוד פעם בחודש הרביעי ליום י"ח. משום שהראיה הראשונה בחודש הראשון לא היתה בדילוג, ונמצא שבשלת החדשים הראשונים רק שתי הראיות האחרונות היו בדילוג, ואילו לצורך קביעת וסת לדילוג נצרכים ג' ראיות בדילוג.

ודנה הגמרא: נימא רב ושמואל שנחלקו אם בשני דילוגים קבעה וסת הדילוג או בשלשה — בפלוגתא דרבי ורשב"ג קמיפלגי.

דתניא, אשה אשר ניסת לבעל ראשון — ומת, לבעל שני — ומת.

לשלישי לא תנשא כי הוחזקה להיות "קטלנית" — דברי רבי.

רשב"ג אומר: לג' — תנשא, לר' לא תנשא. כי רק בשלש פעמים נוצרת חזקה.

ורב שאסר לאחר ב' דילוגים סבר כרבי שחזקה נקבעת בפעמיים, ושמואל שהצריך ג' דילוגים סבר כרשב"ג.

ודוחה הגמרא: לא, דבולי עלמא סוברים כרשב"ג שאין חזקה אלא לאחר שלש פעמים.

והבא, בהא קמיפלגי: רב סבר שראיית חמשה עשר — ממנינא דוסת היא.

ושמואל סבר — כיון דראיית חמשה עשר

לשער שמיני] הסתפקו בדין וסת הדילוג שהגיע לסוף החודש, האם אומרים עדיין עומדת היא בסדר ראייתה לדלג יום אחד, ואסורה בחודש הבא ביום א', או שהוסת היא לאחר יום בחודש, וכיון שא' אינו איחור מל', בטל הוסת. ולכאורה כל הספק הוא לשיטת התוס' הראב"ד והרשב"א המובאת בהערה הקודמת, אבל לשיטת הרא"ה [המובאת שם] שהוסת הוא להרחקות מהמולד, מסתבר שבטל הוסת בסוף החודש.

עוד דנו הב"ח [קפט א] והחוו"ד שם ה' בדין אשה שקבעה וסת לדילוג שלא ראתה חודש אחד, האם חוששת בחודש שאחר כך לדילוג נוסף, וכגון שראתה ב"ז ניסן, והיתה צריכה לראות ב"ח אייר ולא ראתה, האם תאסר ב"ח בסיוון או ב"ט בו. וראה עוד בספר אמרי אברהם [ז].

ועל קושיית הרמב"ן תירץ הרשב"א [משמרת הבית שם], כי כשם שמצינו בירושלמי בכתובות שכשהחליטו ב"ד לעבר את השנה חוזרים בתולי הקטנה שמלאו לה ג' באותו החודש, הוא הדין משתנה טבע האשה לראות דם על פי החלטת ב"ד לעבר את החודש. וראה בכרית ופליתי [קפט ז] שכתב, שבחיבורו במחקרי הטבע עשה סימוכים לדברי הרשב"א מטעם אחר.

שיטה שלישית מצינו ברא"ה [בדק הבית ז ג ד"ה עוד כתב גרסינן], הסובר שאף על פי שאין וסת לתאריך של ימות החודש, מכל מקום, אפשר לקבוע וסת למרחק ממולד הלבנה, לפי שהלבנה משפיעה על טבע ראיות האשה. ובהגהות ר' איסר זלמן לרמב"ן [א] הוכיח שמודה הרמב"ן לרא"ה.

136. ההפלאה [הגהות ה] והפרי דעה [פתיחה

לאו בדילוג חזיתה — לאו ממנינא דוסת הדילוג הוא (137).

איתיביה: היתה למורה להיות רואה יום ט"ו. ושינתה ליום ששה עשר —

בפעם הבאה זה וזה אסורין. ט"ו מדין וסת קבוע וט"ז מדין וסת שאינו קבוע.

ואם בפעם הבאה שינתה ליום שבעה עשר — הותר בפעם שלאחריה ששה עשר כי וסת שאינו קבוע נעקר בפעם אחת, ונאסר המשנה עשר כדין וסת הקבוע שאינו נעקר אלא בג' פעמים, וכן נאסר שבעה עשר מדין וסת שאינו קבוע.

שינתה ליום שמונה עשר — הותרו כולן, שעתה בפעם השלישית ששינתה נעקר הוסת הקבוע של ט"ו, וקבעה לה וסת לדילוג יום

אחד, וגם ליום הי"ח אינה צריכה לחוש (138) ואין אסור אלא משמונה עשר ואילך, דהיינו יום הי"ט בחודש הבא ויום הכ' בחודש שלאחרי.

ומכך שרק בדילוג השלישי קבעה וסת ולא כבר בפעם השניה, מוכח כשמואל שקובעת וסת הדילוג רק בשלשה דילוגים, וקשיא לרב:

ומתרצת הגמרא: אמר לך רב: היתה למורה לדאות בט"ו שאני. כיון שיום זה הוא היום הקבוע בוסת הקודמת, בודאי אינו מצטרף לוסת הדילוג החדשה, ונצרכות שלש ראיות מבלעדי.

ושואלת הגמרא: ודקארי לה — מאי קארי לה? והיינו, מה היתה ההוה אמינא להקשות

עוקר את הראשון, וכשנקבעה הוסת הותרו הראשונים כולם, הלכך לא דמי לקביעות ימי החודש הסדור אלא לקביעות הפלגה. וראה עוד במה שכתב בתחילת שער הוסתות שוסת הדילוג הוא וסת שסופו מתיר את תחילתו.

ושני הפירושים הללו הם לדרכם של התוס' והרשב"א בביאור סוגיתנו [כמבואר בהערה 135], אבל הרמב"ן הסובר שסוגיתנו עוסקת בדין 'וסת הפלגה' ביאר שלכל וסת הפלגה די בג' ראיות ושתי הפלגות וסובר רב שהוא הדין בסוגיין, ושמואל סבר, כיון שבוסת זו יש גם סדר לימי החודש לא נקבע הוסת אלא בד' ראיות וג' הפלגות. וראה בתוס' בב"ק [לז ב] וברא"ש ובראב"ד [בעה"ג] שחלקו על עיקר דברי הרמב"ן וסוברים שבכל וסת הפלגה צריכים ד' ראיות וביניהן ג' הפלגות שוות.

138. כדין אשה שיש לה וסת קבוע שאינה

137. כתב הרמב"ן 'והיינו פלוגתייהו, דרב סבר, כיון דזו לימי החודש היא קובעת, אף הראשונה מונין לה, שהרי היתה ביום ידוע מן החודש ומתחילה לדילוג כוונה. ושמואל סבר אם השוותה לימי החודש מונין לה הראשונה, אבל כיוון שדילגה, צריכה ג' דילוגין'. ובביאור דבריו נראה, כיון שוסת הדילוג הוא בעיקרו וסת לימי החודש, סבר רב שגם הראיה הראשונה שהיתה לפי תאריכי הדילוג היא חלק מהוסת אף על פי שבה לא דילגה, ויש לנו ג' ראיות ששייכות לוסת אחת. ושמואל סבר, כל עוד לא הוכח בג' פעמים, גם הדילוג שהוא אחד ממרכיבי הוסת לא נקבע הוסת. אולם בראב"ד [בעלי הנפש ג כב] ביאר, שהמחלוקת היא "דרב מדמה לה לוסת החודש, ושמואל מדמי לה לקביעות ימי הפלגה [שבהפלגה מודים כולם שנקבע הוסת רק על ידי ד' ראיות שביניהם ג' הפלגות שוות]. מאי טעמא? כיון שדילוג אחרון

ולכן קבעה וסת.

ומוכיחה הגמרא את תירוצה: **דיקא נמי: דשבקינן ליום עשרים, ונקט ליום עשרים ואחד, ודרך התנא להתחיל במספר עגול כעשרים ולעבור לעשרים ואחד — שמע מינה** שמדובר שהיתה למודה לראות בעשרים ועתה החלה לדלג ביום אחד וראתה בעשרים ואחד בדילוג.

שנינו במשנה: **שאיין האשה קובעת לה וסת עד שתקבענה שלש פעמים.**

אמר רב פפא: **לא אמרן — אלא למקבעה, ותצטרך ג' פעמים כדי לעוקרו, אבל למיחש לה בפעם הבאה בלבד — בחדא זימנא חיישא.**

ושואלת הגמרא על רב פפא: **מאי קמ"ל?**

והרי **תנינא** לה: היתה למודה להיות רואה יום חמשה עשר ושינתה ליום עשרים — זה וזה אסורין?

ומתרצת הגמרא: **אי מהתם — הוה אמינא: הני מילי שחוששת פעם אחת לוסת שאינו קבוע, היכא דקיימא ראייתה⁽¹³⁹⁾ בתוך ימי נדתה, שהיא עת שהיא עלולה לראות בה, וראיתה היא כדרך הנשים ולכן חששו שמא**

על רב מאותה משנה שפירטה במפורש שמדובר 'בלמודה', ובודאי שהזכיר התנא דבר זה מפני ששינה דין 'למודה' מדין אשה שאין לה וסת קבוע!?

ומתרצת הגמרא: משום שסבר המקשה שמה שנקט התנא "למודה" הוא מפני שאצטריכא ליה לאשמועינן חידוש נוסף: **מהו דתימא: כיון דלמודה, ועקריתה — בתרי זימני עקרה ליה, ויהיה מותר יום הט"ו כבר בפעם השניה — קמ"ל שאין עקירה לוסת קבוע אלא בשלש פעמים.**

מיתבי: **ראתה יום עשרים ואחד בחדש זה, יום עשרים ושנים בחדש זה, יום עשרים ושלושה בחדש זה — קבעה לה בשני הדילוגים וסת לדילוג. ואם סירגה בראיה השלישית ליום עשרים וארבעה — לא קבעה לה וסת שהרי אין הדילוגים שווים.**

ומכך שבדילוגים שווים הסתפקה הברייתא בשני דילוגים, **תיובתא דשמואל!**

ומתרצת הגמרא: **אמר לך שמואל: הכא במאי עסקינן — כגון דרגילה למחזי ביום עשרים, ושינתה ליום עשרים ואחד, ויום העשרים ואחד שהוזכר בברייתא אינו יום הראיה הראשון אלא יום הדילוג הראשון, נמצא שביום הכ"ד שילשה בדילוג,**

חוששת אלא לוסתה ולא לוסת שאינו קבוע.

ימי נדתה'. אולם בנודע ביהודה [תנינא צג] הוכיח שהרמב"ם ושאר הראשונים חולקים ומבארים שסוגינתנו מחלקת בין במקרה שיום הוסת שבו אמורה לחשוש חל בימי נדה לבין מקרה שיום זה חל בימי נדה, ובכל מקרה מדובר שהראיה שיוצרת את הוסת היתה בימי נדה ולראיה בימי זיבה אין חוששים גם למסקנת הגמרא.

139. כן פירש רש"י, וביאר שבתוך ימי נדתה פירשו שהיתה הראיה לאחר י"ח יום מהראיה הקודמת [שאז תמו ז' ימי נדה וי"א ימי זיבה שהחלו בראיה], ואם ראתה קודם כגון ביום השבעה עשר מראיתה הקודמת זהו 'שלא בתוך

עד שתקבענה שלש פעמים?!

ומתרצת הגמרא: מהו דתימא: חדא עקירה נצרכת לחד ראייה. תרי עקירות לתרתי ראיות. ותלתא — לתלתא, קא משמע לן שאפילו שתי ראיות נעקרות על ידי פעם אחת שלא ראתה (142).

תניא כותיה דרב פפא: היתה למודה להיות רואה יום עשרים ושינתה ליום שלשים (143) — זה וזה אסורין.

הגיע יום עשרים ולא ראתה — מותרת לשמש עד יום שלשים, וחוששת ליום שלשים.

הגיע יום שלשים וראתה, ונמצא שראתה

תחזור ותראה. אבל היבא דלא קיימא בתוך ימי נדתה אלא בימי זיבתה שהם "בלא עת נדתה" והיא מוחזקת שאינה רואה בהם דם, ומסתבר שראיה זו היא מקרה בעלמא, אימא לא (140) נחשוש לוסת שאינו קבוע — קמ"ל שחוששים (141).

שנינו במשנה: ואינה מטחרת מן הוסת עד שתעקרנה שלש פעמים.

אמר רב פפא: לא אמרו, אלא דקבעתיה תלתא זימני — דצריכי תלתא זימני למעקריה. אבל אם ראתה רק תרי זימני — בחדא זימנא מיעקר.

ומקשה הגמרא: מאי קמ"ל רב פפא? והא כבר תנינא לה: אין האשה קובעת לה וסת

142. בהערה הקודמת הובא ספיקו של החזו"א האם חוששים לוסת שודאי לא יקבע, והנה להוה אמינא שסבר רב פפא שיצטרכו שתי עקירות לשתי ראיות מוכח שחוששים גם לראיה שודאי לא תקבע, שהרי לאחר שעקרה פעם אחת יותר לא תקבע שהרי צריכים ג' ראיות רצופות. אולם עדיין אפשר לומר שלמסקנת הגמרא שעקירה אחת עוקרת שתי ראיות אין הטעם מפני ששקולים הם, אלא אף על פי שפעמיים הם ראייה חזקה יותר מפעם אחת מכל מקום כיון שלא יקבע וסת זה אין חוששים לו.

143. רש"י [עמוד ב' ד"ה ונאסר] והראב"ד [הביאו הרמב"ן] פירשו שהברייתא עוסקת ב'וסת החודש', שהיתה למודה לראות בכ' לחודש ושינתה וראתה בל' בו. אולם הרמב"ן ביאר שמדובר ב'וסת ההפלגה', שהיתה למודה לראות כל עשרים יום ושינתה וראתה רק כעבוד ל' יום מהראיה האחרונה. וראה בבית מאיר

140. בגמרא לעיל [לט א] הובאו דברי רב פפא שאמר שאף על פי שאין אשה קובעת וסת בימי זיבה חוששת היא להם כדין וסת שאינו קבוע, וביאר המהרש"א שהוצרך רב פפא לחזור ולומר דין זה שוב בסוגיתנו ללמדינו שלא רק לאחר שראתה ג' פעמים בימי זיבה חוששת אלא הוא הדין לאחר פעם אחת.

141. החזו"א [פה לט] הסתפק האם חוששים לוסת שידוע שלא יקבע [ובהערה 133 הובאו דבריו באריכות], ולכאורה מסוגיתנו שהסיקה שחוששים לראיה בימי זיבה אף על פי שנתבאר לעיל [לט א] שאין אשה קובעת וסת מראיות אלו מוכח שחוששים גם לראיה שודאי לא תקבע. ואולם כל ההוכחה היא לפירוש רש"י שסוגיתנו עוסקת בראיה בימי זיבה, אבל למה שכתב הנודע ביהודה [תנינא צג, הובא בהערה 139] שסוגיתנו עוסקת בוסת שהגיע בימי זיבה אבל הראיה היתה בימי נדה, אין להוכיח מאומה.

פעמיים ביום שלשים, הגיע יום עשרים ולא ראתה⁽¹⁴⁴⁾, והגיע יום שלשים ועתה, בפעם השלישית — לא ראתה בו, נעקר בכך הוסת שאינו קבוע ליום השלושים.

מתניתין:

נשים בדם בתוליהם — הרי הן כגפנים:

יש גפן שיינה אדום, ויש גפן שיינה שחור, וכך יש אשה שדם שלה אדום ויש שדם שלה שחור.

ויש גפן שיינה מרובה ויש גפן שיינה מועט, וגם בנשים אין כמות הדם שווה בכולן⁽¹⁴⁷⁾.

ולכן אם הגיע יום עשרים וראתה⁽¹⁴⁵⁾ — הותר יום שלשים, לפי שוסת שאינו קבוע נעקר בפעם אחת, ונאסר יום עשרים הקבוע, על אף שבפעמיים הקודמות לא ראתה ביום העשרים וראתה בשלושים. מפני שאורח של העשרים — בזמנו בא! ואינו נעקר אלא בשלש פעמים. [ואע"פ ששלוש פעמים לא ראתה ביום עשרים⁽¹⁴⁶⁾, כיון שבפעם

ב-טו

145. הרמב"ן ביאר שסוגייתנו עוסקת בוסת ההפלגה [וכמבואר בהערה 143], ופירש ש'הגיע יום עשרים וראתה' הכוונה שעברו מיום ה' שהיתה אמורה לראות בו עוד שלושים יום. וחדש הרמב"ן שאף על פי שבפועל לא ראתה אשה זו חמשים יום נחשבת ראיתה להפלגת עשרים מפני שמחשיבים את היום ה' שהיתה אמורה לראות בו כאילו ראתה, ואף על פי שמסקנת הגמרא לעיל [לט ב] שרק ראיות בפועל קובעות וסת הפלגה, מכל מקום באשה שכבר קבעה וסת מחשיבים גם את היום שהיתה אמורה לראות בו כדי להחזירה לוסתה הקדום.

146. כן פירש רש"י, וקושיה זו היא דווקא לגירסת הספרים שלפנינו שעבר יום הכ' ג' פעמים, אבל לגירסת הרמב"ם הרז"ה והר"ן [המובאת בהערה 144] מדובר בברייתא שרק פעמיים לא ראתה ביום כ'.

147. כתב הר"ן שהחידוש במשנתנו הוא שלא תאמר שכל דמי הבתולים שווים במראיהן וכל שאין מראהו כמראה הרגיל אינו דם בתולים,

[קפט יג] שכתב נפקא מינה לדינא בין הפירושים.

144. הר"ן והרמב"ם [איסו"ב ח ח] גרסו "הגיע יום עשרים וראתה הותר שלושים ונאסר עשרים" ופירשו שאף על פי שעדיין לא הגיע יום שלושים שלא ראתה בו נעקר הוסת, שהחזרה לוסת הקבוע משמשת גם כעקירה לוסת שאינו קבוע. ובחזו"א [פה לח] הקהה מהי הראיה לרב פפא שדי בפעם אחת שלא ראתה כדי לעקור שתי ראיות, דלמא דווקא חזרה לוסת הקבוע שהיא עקירה אלימא עוקרת שתי ראיות. וראה בסדרי טהרה [קפט יט ד"ה אלא] שהוכיח שרש"י חולק על עיקר חידושו של הר"ן ואינו סובר שתזכה לוסת הקודם מועילה לעקור את הוסת.

הרז"ה [השגות לבע"נ א ח] גרס גם כן כגירסת הר"ן אולם הוסיף שלאחר שראתה בכ' הגיע יום ל' ולא ראתה, וביאר באור שמח [איסו"ב ח ח] שהוקשה לרז"ה מהי הראיה מהברייתא לרב פפא, ולגירסתו שהגיע יום ל' ולא ראתה ניחא, שהעקירה היא בכך שלא ראתה.